

**НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О.
БОГОМОЛЬЦЯ**
Кафедра загальної і медичної психології

**МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ. ПСИХОЛОГІЯ
СПІЛКУВАННЯ»**

Освітній рівень	<u>другий (магістерський) рівень</u>
Галузь знань	<u>22 «Охорона здоров'я»</u>
Спеціальність	<u>224 «Технології медичної діагностики та лікування»</u>
Освітня програма	<u>«Лабораторна діагностика»</u>
Спеціалізація	<u>«Лабораторна діагностика»</u>

Автори:

доктор психологічних наук, професор Філоненко М.М.

кандидат психологічних наук, доцент Лазуренко О.О.

Затверджено на засіданні кафедри загальної і медичної психології

Протокол №2 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри загальної
і медичної психології,
професор

М.М. Матяш

Тема № 1. Предмет, завдання, методи психології та педагогіки. Поняття про особистість. Особистість та діяльність.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета: ознайомити студентів зі змістом та завданнями сучасної психології та педагогіки; проаналізувати основні періоди зародження та розвитку науки; пояснити зміст основних категорій; визначити сучасні методи дослідження в психології та педагогіки; ознайомити студентів зі структурою особистості; проаналізувати зміст самосвідомості особистості; пояснити сутність основних категорій та понять психології особистості; визначити загальну характеристику діяльності; сприяти формуванню психолого-педагогічної компетентності студентів, розвивати науковий світогляд, формувати мотивацію до навчання, самоосвіти та розвитку; ознайомити студентів зі структурою особистості; проаналізувати зміст самосвідомості особистості; пояснити сутність основних категорій та понять психології особистості; визначити загальну характеристику діяльності;

План лекції:

1. Предмет наукового пізнання психології та педагогіки, основні завдання.
2. Загальні етапи розвитку психології та педагогіки.
3. Структура сучасної психології.
4. Методи дослідження в психології та педагогіці.
5. Характеристика понять “індивід”, “особистість”, “індивідуальність”.
6. Психологічна структура особистості.
7. Активність і діяльність.
8. Спрямованість особистості.

Ключові поняття: *психологія, психіка, психічне відображення, свідомість, несвідоме, психічні стани, психічні властивості, психічні процеси, біхевіоризм, психоаналіз, гештальтпсихологія, когнітивна психологія, гуманістична психологія. Педагогіка, виховання, навчання, формування, розвиток, освіта, соціалізація. Метод, методологія, методика, експеримент (природний та лабораторний), спостереження (самоспостереження), метод бесіди, метод тестів, анкетування, соціометрія, метод аналізу продуктів діяльності; індивід, людина, особистість, індивідуальність, біологічне та соціальне, активність, діяльність, спрямованість, потреби, мотиви, ідеали, інтереси, установки, самооцінка, самосвідомість особистості, рівень домагань, гра, навчання, праця.*

Тема № 2. Поняття про пізнавальну діяльність особистості.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета: сприяти формуванню психолого-педагогічної компетентності студентів, розвивати науковий світогляд, формувати мотивацію до навчання, самоосвіти та розвитку, уміння застосовувати психологічні знання на практиці; розуміння поняття пізнавальної діяльності особистості. методології та логіка пізнавальної діяльності людини; обґрунтування пізнання як форми духовного освоєння дійсності поняття методу пізнання, чуттєвого та абстрактного пізнання, об'єкту і суб'єкту пізнання, пояснення уваги як форми організації психічних процесів.

План лекції:

1. Поняття пізнавальної діяльності особистості.
2. Методологія та логіка пізнавальної діяльності людини. Об'єкт і суб'єкт пізнання.
3. Увага як форма організації психічних процесів.
4. Характеристика відчуттів. Поняття про відчуття.
5. Характеристика основних видів пам'яті. Взаємозв'язок різних видів пам'яті.

6. Загальна характеристика процесів пам'яті.
7. Поняття мислення, як вищу психічну функцію.
8. Класифікація видів уяви. Прийоми створення образів уяви.
9. Поняття про емоційну сферу особистості. Психологічні теорії емоцій та почуттів.
10. Поняття про волю і вольову поведінку. Воля як вища психічна функція.

Ключові поняття: *пізнавальна діяльність особистості, чуттєве та абстрактне пізнання, об'єкт і суб'єкт пізнання, увага, домінанта, орієнтувальний рефлекс, структура уваги, властивості уваги, види уваги, індивідуальні відмінності уваги, неухважність, порушення уваги; пам'ять, психологічні, фізіологічні та біохімічні теорії пам'яті, асоціативна теорія пам'яті, асоціації, діяльнісна теорія пам'яті, види пам'яті, процеси пам'яті, мимовільне запам'ятовування, довільне запам'ятовування, короткочасне та довготривале запам'ятовування, рівні відтворення: впізнавання, пригадування та спогади, мимовільне та довільне відтворення, збереження та забування, порушення пам'яті; уява, фізіологічні основи уяви, фантазія, проблемна ситуація, прийоми створення образів уяви, індивідуальні особливості уяви; форми мислення, процес розуміння та процес розв'язання задач, проблемна ситуація, детермінація мислення, наочно-дійове мислення, наочно-образне мислення, абстрактне мислення. теоретичне і практичне мислення. творче мислення. професійне мислення. індивідуальні особливості мислення, мова і мовлення, фізіологічні механізми мовленнєвої діяльності, різновиди мовлення.; афективна сфера особистості, емоційні стани особистості, емоційність, емоції, почуття, фізіологічні механізми емоцій, функції емоцій, параметри емоційного процесу: інтенсивність, тривалість, глибина, усвідомленість, сила, темп, ритм емоційних реакцій, негативні та позитивні емоції, афекти, настрій, стресові стани, фрустрація, пристрасті, психологічна залежність, амбівалентність, емоційна стійкість особистості, емоційний інтелект, емоційна компетентність; воля, вольова поведінка, довільна та мимовільна дія, вчинок, вольове зусилля, проста та складна вольова дія, вольові якості особистості.*

Тема № 3. Поняття спілкування в психології. Категорія спілкування: визначення, структура, функції. Види, стилі, культура спілкування.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: охарактеризувати поняття соціально-психологічного спілкування, ознайомитися з комунікативними, перцептивними та інтерактивними аспектами спілкування, обґрунтувати причини та наслідки комунікативних бар'єрів.

План лекції:

1. Категорія спілкування в соціальній психології: визначення, види, структура, функції.
2. Формування потреби в спілкуванні в процесі онтогенезу.
3. Афіліація та альтруїзм як складові потреби в спілкуванні.
4. Роль соціальної перцепції у процесі взаєморозуміння.
5. Особливості формування неформальних стосунків у спілкуванні.
6. Довіра та псевдодовіра у спілкуванні.
7. Причини виникнення труднощів у спілкуванні.
8. Поняття конфлікту, види, функції. Психологічна сумісність.
9. Види міжособистісного впливу.
10. Види та характеристика психологічного впливу.

Ключові поняття: *соціальна перцепція, соціальна установка, механізмами взаєморозуміння, комунікація, каузальна атрибуція, ефект ореолу, ефект поблажливості, ефект первинності, ефект новизни, стереотипізація.*

Тема № 4. Основні види взаємодії в спілкуванні. Ритуали та маніпуляції як види взаємодії.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: охарактеризувати поняття взаємодії, ознайомитися інтерактивними аспектами спілкування, обґрунтувати причини та наслідки комунікативних бар'єрів та механізмів взаєморозуміння, обґрунтувати види, форми, прийоми та результати маніпулятивного впливу.

План лекції:

1. Поняття про взаємодію та її різновиди.
2. Бар'єри спілкування.
3. Механізми взаєморозуміння
4. Загальна характеристика міжособистісного впливу.
5. Види маніпулятивного впливу

Ключові поняття: *інтерація, стратегії взаємодії, види взаємодії, переконання, навіювання, наслідування, вимога, чарівність, лестощі, домінування, приниження, особистісний вплив, влада, підкорення, механізми маніпулятивного впливу.*

Тема № 5. Основні правила спілкування лікаря та пацієнта. Спілкування в робочому колективі.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета заняття: виділити правила спілкування лікаря та пацієнта, знання основних соціально-психологічних закономірностей входження особистості у професійний колектив, психологічні моделі функціонування та взаємодії медичних підрозділів, формування навичок ефективної побудови взаємовідносин з колегами, дозволить слухачам займати свідому позицію та сприяти створенню оптимального психологічного клімату у медичному колективі, встановлювати особистісний контакт з колегами, гармонізувати професійну діяльність шляхом вирішення складних завдань та конфліктних ситуацій.

План лекції:

1. Психологічні аспекти медичної етики та комунікації.
2. Моделі взаємодії з пацієнтами: межі відповідальності лікаря та пацієнта.
3. Розробка та застосування методологій для оптимізації та гуманізації взаємодії з пацієнтами та їхніми близькими в різних лікувальних сценаріях.
4. Роль емпатії у взаємодії з пацієнтами.
5. Індивідуалізований підхід до лікування, враховуючи емоційний, соціальний та культурний контекст пацієнта.
6. Етапи входження особистості у професійний колектив. Структура спілкування у професійному колективі.
7. Складові оптимального психологічного клімату в колективі.
8. Використання прийомів ефективного слухання і висловлювання у міжособистісному спілкуванні з колегами.
9. Алгоритм управління конфліктною ситуацією.
10. Визначення негативних аспектів неконструктивної, негативної критики. Прийоми реагування на неконструктивну критику.
11. Визначення конструктивної, позитивної критики як такої, що не принижує людину в конфліктній взаємодії.

Ключові поняття: *медична етика, межі відповідальності лікаря, емпатія, індивідуалізований підхід, професійний колектив, психологічний клімат в колективі,*

ефективне слухання, конфліктна ситуація, неконструктивна критика, конструктивна критика, конфліктна взаємодія.

Рекомендована література:

Основна:

1. Варій М. Й. Загальна психологія. Навчальний посібник / 2-ге видан., випр. і доп. - К.: «Центр учбової літератури», 2021.- 968 с.
2. Дуткевич Т. Загальна психологія. - К.: Центр навчальної літератури, 2021. – 388 с.
3. Загальна педагогіка. Лекції: навч.-метод. посібник для здобув. вищ. освіти першого (бакалаврського) рівня та освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра / уклад.: О. Бабакіна та ін.; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. – Харків, 2022. – 317 с.
4. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. для здоб. вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спец. 013 «Початкова освіта» / Л. В. Задорожна-Княгницька, І. Б. Тимофєєва. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 192 с.
5. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. – К. Ліра-К., 2020. – 564 с.
6. Основи психології: теорія і практика. Навчальний посібник/ О.О.Лазуренко, М.М.Матяш, Н.А.Тертична. – К., 2019. - 324с.
7. Столяренко О.Б. Психологія особистості: навчальний посібник. Київ.: Центр учбової літератури, 2021. 280 с.
8. Супрун М. О. Педагогіка: Підручник для духовних і світських закладів освіти / М. О. Супрун. – К.: КДА, 2018. — 400 с.
9. Філоненко М. Психологія спілкування Навчальний посібник / К. : Центр учбової літератури, 2018.- 224 с.

Додаткова:

1. Вольнова Л.М. Загальна психологія. Методичні рекомендації для самостійної та індивідуальної роботи студентів. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2015. – 95 с.
2. Загальна психологія: теорія та практикум. Навчальний посібник/ Ільїна Н., Мисник С. –К.: Університетська книга. – 2017. - 352с.
3. Історія психології: навч. посібник/ автор Н.А.Тертична. – К.: Книга-плюс, 2018. – 352 с.
4. Кайдалова Л.Г., Пляка Л.В. Психологія спілкування: навчальний посібник : НФаУ, 2011, 132 с.
5. Максименко С.Д., Євтух М.Б., Коваленко В.В., Цехмістер Я.В., Лазуренко О.О. Психологія та педагогіка. /За ред. С.Д. Максименка. – Київ, 2013.
6. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування/ О. Шевченко, И. Губенко, О. Карнацкая. К.: Медицина. – 2018. – 312с.

Тема № 3. Поняття спілкування в психології. Категорія спілкування: визначення, структура, функції. Види, стилі, структура спілкування.

(лекційне заняття – 2 години)

Мета: - *навчальна мета* – ознайомити студентів з поняттям спілкування в психології, структурою, функціями, категоріями спілкування, психологічними аспектами професійного спілкування, визначити прийоми зняття напруженості у спілкуванні;

- *розвиваюча мета* – сприяти формуванню комунікативної та психолого-педагогічної компетентності, розвитку наукового світогляду, формувати мотивацію до навчання, самоосвіти та саморозвитку, уміння застосовувати психологічні знання на практиці;

- *виховна мета* – виховувати почуття поваги, гідності, а також самостійність мислення та пізнавальну активність.

План лекції:

1. Характеристика процесу спілкування, його види, функції.
2. Психологічні аспекти професійного спілкування лікаря:
  - а) Особливості встановлення психологічного контакту;
  - б) Прийоми зняття напруженості у спілкуванні та формування довіри;
  - в) Техніки і прийоми активного слухання та демонстрації відкритості у процесі спілкування.
3. Психологічні аспекти подолання можливих комунікативних бар'єрів у професійній діяльності.

Ключові поняття: *спілкування, функції спілкування, види спілкування, вербальна комунікація, невербальна, взаєморозуміння, співпереживання, бар'єри на шляху взаєморозуміння, механізми взаєморозуміння, конфлікт, види конфліктів, причини конфліктів, динаміка конфлікту, способи управління конфліктами, методики вирішення конфліктів, асертивність.*

Рекомендована література:

Основна:

1. Варій М. Й. Загальна психологія. Навчальний посібник / 2-ге видан., випр. і доп. - К.: «Центр учбової літератури», 2021.- 968 с.
2. Дуткевич Т. Загальна психологія. - К.: Центр навчальної літератури, 2021. – 388 с.
3. Загальна педагогіка. Лекції: навч.-метод. посібник для здобув. вищ. освіти першого (бакалаврського) рівня та освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра / уклад.: О. Бабакіна та ін.; Коштовний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. – Харків, 2022. – 317 с.
4. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки: навч. посіб. для здоб. вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спец. 013 «Початкова освіта» / Л. В. Задорожна-Княгницька, І. Б. Тимофєєва. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 192 с.
5. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. – К. Ліра-К., 2020. – 564 с.
6. Основи психології: теорія і практика. Навчальний посібник/ О.О.Лазуренко, М.М.Матяш, Н.А.Тертична. – К., 2019. - 324с.
7. Столяренко О.Б. Психологія особистості: навчальний посібник. Київ.: Центр учбової літератури, 2021. 280 с.
8. Супрун М. О. Педагогіка: Підручник для духовних і світських закладів освіти / М. О. Супрун. – К.: КДА, 2018. — 400 с.
9. Філоненко М. Психологія спілкування Навчальний посібник / К. : Центр учбової літератури, 2018.- 224 с.

Додаткова:

1. Вольнова Л.М. Загальна психологія. Методичні рекомендації для самостійної та індивідуальної роботи студентів. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2015. – 95 с.
  2. Загальна психологія: теорія та практикум. Навчальний посібник/ Ільїна Н., Мисник С. –К.: Університетська книга. – 2017. - 352с.
  3. Історія психології: навч. посібник/ автор Н.А.Тертична. – К.: Книга-плюс, 2018. – 352 с.
  4. Кайдалова Л.Г., Пляка Л.В. Психологія спілкування: навчальний посібник : НФаУ, 2011, 132 с.
  5. Максименко С.Д., Євтух М.Б., Коваленко В.В., Цехмістер Я.В., Лазуренко О.О. Психологія та педагогіка. /За ред. С.Д. Максименка. – Київ, 2013.
- Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування/
О. Шевченко, И. Губенко, О. Карнацкая. К.: Медицина. – 2018. – 312с.